

Dansen op het antwoordapparaat

Wie bepaalt eigenlijk dat iets fout is? 'Alleen jijzelf,' zegt Wies Bloemen tijdens een vierdaagse intensive dans en taal. Centrale vraag: hoe dans je taal? 'Poëzie ligt heel dicht bij dans, omdat het net zo associatief is.'

Een regenachtige lentedag, tien uur. Negen vrouwen druppelen één voor één het Amsterdamse theater Frascati binnen. Ze hebben allemaal een verschillende achtergrond hoor ik later: De een is student theaterdramaturgie, de ander schrijver, danstherapeut, artistiek leider, amateur danser, professioneel danser of dansdocent.

'Hoe is het gegaan?' vraagt Wies Bloemen, artistiek leider en choreograaf van Danstheater Aya. Het is de derde dag van deze intensive, overmorgen zullen ze een presentatie geven voor publiek. Na de vorige sessie, drie weken eerder, heeft ze de groep opdracht gegeven een choreografie te maken op een zelfgekozen of geschreven gedicht.

'Het was een ramp!' verzucht Mouna Laroussi, professioneel danser en choreograaf. Ze danste in Wies' voorstelling Bronstsluier en maakt choreografieën voor zangeres Hind. Voor deze opdracht koos ze een gedicht over een spin. 'Het werd steeds véél te letterlijk! Ik kwam niet verder dan mijn vingers als een spin over mijn lichaam te laten lopen. Om daarvan los te komen heb ik geprobeerd terug te gaan naar mijn gevoel bij dat gedicht. Opeens had ik toen een dialoog met mijn eigen rug.'

De groep grinnikt maar Mouna kijkt bezorgd. 'Als ik het zo letterlijk aanpak, maak ik dan niet steeds dezelfde fout?'

'Daar heb ik geen antwoord op,' zegt Wies resoluut, 'want wie bepaalt eigenlijk dat iets fout is? Alleen jijzelf. Als je wil weten hoe het op ons overkomt, zou je twee versies kunnen maken. Eén

versie waarvan je denkt: dit is mooi. En een tweede versie waarvan je denkt: dit is kut. Dan kunnen we het verschil zien.'

Aardig

Eerst een warming-up van spieren en stembanden. De dames lopen kriskras door de ruimte en maken geluiden. Blablablaa. Brrrr. Ze trekken gekke bekken. 'Zucht maar een paar keer, hè hè,' vraagt Wies. Ze voert het tempo van de bewegingen iets op. Langzaam lopen gaat over in snelwandelen. Daarna rollen ze zachtjes over de vloer, van de ene rughelft op de andere, als een massage. 'Je doet eigenlijk niks, het gaat vanzelf. Het is nu niet de tijd om te vragen, maar om te geven. Dat heet warming-up. Hoe aardiger je nu bent, hoe meer je straks kunt vragen. Dat is bij mensen trouwens ook zo.'

Op de vloer kruipen spinnen en tijgers. Ze balanceren op hun billen en laten zich dan in een vrije val over een ronde rug achterover vallen. 'Die val is een mooi moment om er een geluid uit te jassen: jaaa, daar ga ik!'

En dan het serieuze werk. Hoe staat het met de thuis uitgewerkte opdracht? Hoewel de meesten zeiden dat het aardig is gelukt, staat niemand te dringen om als eerste de poëziechoreografie te laten zien.

'Kom, toe maar,' spoort Wies aan. 'Het is léuk!' Ze grijnst.

Vooruit dan maar, Helène gaat. Ze heeft het gedicht Antwoordapparaat uitgekozen van Joke van Leeuwen. Ze danst haar solo staccato, met kleine sprongetjes en abrupte, grappige

bewegingen. Aan het eind laat ze zich plots op de grond vallen.

'Kan je je gedicht zéppen?' vraagt Wies.

Helène reciteert het antwoordapparaat.

'Doe je solo nu nog es?'

Als Helene de solo opnieuw doet, galmen de woorden nog na in onze oren, en zien we ineens flarden van de oorsprong van haar bewegingen. Zoals die val op het eind, als de verbinding wordt verbroken; tu tu tu tu tu toet pling.

'Kan je je gedicht zeggen terwijl je danst?' gaat Wies nog een stapje verder.

Ja zeg, dat is moeilijk! 'De dans klopt niet helemaal met de tekst hoor!' dekt Helène zich vast in.

'Dat bestáát ook niet, dat het klopt,' zegt Wies.

Helène danst haar solo terwijl ze de tekst opzegt.

Het hapert aan alle kanten, dansen en praten tegelijk is moeilijk, maar perfectie is niet het doel van deze oefening. Wel: kijken hoe ze de tekst belichaamd heeft.

'Zo zie je,' zegt Wies, 'de tekst is iets, de dans is iets en de combinatie is ook interessant.'

Te opzeggerig

Wieneke Pastoor, als flamencodanser bekend onder de naam Pastora, was al langer bezig de combinatie tussen dans en taal te onderzoeken.

'Flamenco is heel dwingend van vorm. Als je voeten ritmes maken is het moeilijk om tegeliker-tijd te praten. Het wordt dus al snel knip- en plakwerk. Alles los. Eerst gitaar, dan dans, dan tekst.'

Wieneke is naast flamencodanser ook schrijver.

'Als klein meisje was ik al met beiden bezig, verhaaltjes schrijven en dansjes maken.' Ze studeerde Frans en Engels aan de leraren-opleiding en volgde een paar jaar een literaire schrijfopleiding.

'Als flamencodanser ben je altijd afhankelijk van de muziek, dat wilde ik eens anders, ik wilde onafhankelijk van anderen een verhaal vertellen, mijn eigen verhaal. Het lastige aan het combineren van flamencodans en taal is dat ze beiden een eigen ritme en logica hebben. Als ik een gedicht schrijf, geef ik die een vorm en cadans. Flamenco heeft ook muzikale regels en is dwingend van vorm. Het samenbrengen van die twee geeft extra mogelijkheden, maar ook beperkingen. Toen we met een gedicht gingen werken, wilde ik het teveel voordragen, ik hield me vast aan het ritme en de woorden, maar daardoor werd het te opzeggerig.'

Wies gaf Wieneke de opdracht te improviseren met dans, maar zonder flamencobewegingen te gebruiken. Ondertussen moest ze in gewone taal aan het publiek vertellen wat nou precies dat conflict tussen taal en flamenco was. 'Dat hielp om

die vaste vormen los te laten. Toen ik daarna terugging naar mijn gedicht, heb ik eerst bedacht: wat wil ik eigenlijk vertellen? Waar gaat het over? Daarna kon ik de tekst op een nieuwe manier brengen.'

Oranje na oranje licht
naast pappa op de weg
ik knijp m'n ogen half dicht
en weet dat ik niets zeg

En pappa ook niet
misschien is hij net zo blij als ik
dat wij zo samen zingen, zonder lied

Nu is hij ouder,
ik geen kind
ik ben van huis terwijl hij vindt
dat ik verguis wat hij bemint
mijn weg scheidt mij van thuis

Wieneke Pastoor, 2000

'Een gedicht is een af product, maar als je het in dans gebruikt moet je dat durven loslaten. Herhaal woorden of zinnen, verander het ritme. De betekenis van het verhaal wint, de vorm die je kiest om het verhaal te vertellen –dans, tekst, een ritme- is er dienend aan. Verrassend simpel eigenlijk.'

Een paar dagen later bel ik Wies. Ik tref gelukkig geen antwoordapparaat.

Wies, wat heb jij zelf met taal?

'Tjee! Nou, ik word er gewoon zenuwachtig van als het in een dansvoorstelling lang stil blijft, als de dansers niet praten. Dan mis ik de taal. Ik heb behoefte om een stem te horen, omdat het, net als beweging, óók een menselijk aspect is. In mijn eerste voorstelling zat al taal, en ik ben het altijd blijven gebruiken. Tegenwoordig werk ik met acteurs naast de dansers. Toen ik dat de eerste keer deed, dacht ik: fuck, waarom heb ik dat niet eerder gedaan? Acteurs kunnen mooie dingen doen met taal, ze zijn gewend de tekst te herkauwen en vorm te geven op heel verschillende manieren, zoals dansers dat met beweging kunnen.

Was je niet liever schrijver geworden dan?

Ik houd van boeken ja, ik lees me suf! Maar nee, geen schrijver. Met dans heb ik veel meer geduld om millimeter voor millimeter het materiaal te verbeteren, met tekst kan ik dat geduld niet zo opbrengen. Dat zegt mij genoeg. Toch zou ik de

taal in dans niet kunnen missen, het zou voelen als lopen op één been.'

Waarom hebben jullie met gedichten gewerkt tijdens deze intensive?

Poëzie ligt heel dicht bij dans, omdat het net zo associatief is, het heeft eenzelfde abstractieniveau. De compactheid waarmee in een gedicht iets gezegd wordt en de resonantie ervan passen heel goed bij dans. De gedichten van Anneke Brassinga bijvoorbeeld, hebben voor mij veel met dans te maken.'

Is het tegelijkertijd niet lastig? Een gedicht is geen halffabriek, het staat al op zichzelf. In tegenstelling tot bijvoorbeeld een toneeltekst.

Bij toneeltekst heb je meteen personages op toneel en daar wil ik niks mee te maken hebben! Maar inderdaad, aan sommige gedichten heb je niks meer toe te voegen. Het ene gedicht is sowieso geschikter voor dans dan het andere. We zijn bij de intensive heel vrij met poëzie omgegaan. De vorige keer hebben we er bijvoorbeeld een rap van gemaakt, dan ontstaan er weer heel andere dingen, door die dwingende vorm en het ritme. Als je dans met tekst combineert heb je kilo's mogelijkheden.' ●